

Ko e huhu malu'i ma'á e fānau ako kalasi Year 7

Boostrix – ko e faito'o eni 'oku ne malu'i 'a ho'o fānau mei he mahaki tetanasi pe kona hamu, tifitelia pea mo e taelōloa

Foomu Fakangofua 'a e Mātu'á

Kātaki 'o fakamo'oni 'i he foomú pea fakafoki ia ki he 'apiakó.

immunise

their best protection

हिन्दी

繁體中文

COOK ISLANDS
MĀORI

SAMOAN

TONGAN

MĀORI

ENGLISH

Ko e fānau ako kalasi Year 7 kotoa pe 'oku lava ke huhu malu'í fakalahi ta'e totongi kinautolu 'i 'apiako ke tokoni ki hono malu'í kinautolu mei he kona hamu, tifitelia mo e taelōloa. Ko e huhu malu'í ni 'oku 'iloa ia ko e Boostrix, huhu malu'í 'o e fānau ta'u 11, mo e Tdap.

Ko e ngaahi fakamatala 'e 'oatu heni 'e tokoni ia ke fai ha'o tu'utu'uni pe 'e huhu malu'í 'a ho'o tamá 'i 'apiako pe 'ikai.

Kātaki 'o lau fakalelei 'a e fakamatala ni pea mou alelea fakataha ki ai mo ho'o tamá. Ka mahino leva ho mou loto, kātaki 'o fakamo'oni he kongá 'o e foomu 'oku lava 'o hae'í (tear-off) pea ke fakafoki ia ki he 'apiako.

Ko e hā 'a e ngaahi mahaki?

Kona Hamu

Ko e kona hamu ko e mahaki 'e lava 'o hú ki he sinó 'i ha lavea pe makohi. 'Oku ne fakatupu 'a e fakafefeka 'o e ngaahi uoua mo e hamu. 'E lava foki ke uesia mo e ngaahi uoua 'oku fai'aki 'a e mānavá.

Tifitelia (Diphtheria)

Ko e tifitelia 'oku ne uesia 'a e fo'i monga 'o faingata'a 'a e mānava mo e foló. 'Oku ne ala uesia mo e ngaahi neave, uoua, mafu pea mo e kili foki.

Taelōloa (Whooping cough pe ko e Pertussis)

'Oku ne maumau'í 'a e ngaahi halanga mānava. Ko e fanau te nau puke he mahaki ni, te nau lua mo faingata'a'ia ke mānava lelei lolotonga 'a 'enau talé. Te nau ala fakatupu ha ongo 'whoop' 'i he taimi 'oku fakatau ai 'enau mānavá 'i he vaha'a 'enau ngaahi talé.

Ko e hā 'a e huhu malu'í?

'I he 'enau a'u ki he kalasi Year 7 (ta'u 10 ki he 12) 'oku 'oatu 'a e faingamālie ke huhu malu'í TA'ETOTONGI 'a e fanau ako ke malu'i kinautolu mei he kona hamu, tifitelia mo e taelōloa. Ko e faito'o ni 'oku ui ko e Boostrix.

'I Nu'usila ni, ko e fanga ki'i valevale ('i he uike 6, māhina 3 pea mo e māhina 5) pea mo e fānau iiki (ta'u 4) 'oku huhu malu'í kinautolu ke malu'í mei he kona hamu, tifitelia mo e taelōloa. 'I he 'enau lalahi hake, 'e kamata ke hoholo hifo 'a e malu'í ni, ko ia ai ko e fānauako Year 7 'e fiema'u ke huhumalu'í kinautolu 'aki 'a e Boostrix ke toe fakalahi ange 'a hono malu'í kinautolu mei he ngaahi mahaki ko ia 'e 3.

'Oku anga fēfē 'a e ngaue 'a e huhu malu'í?

Ko e faito'o ni 'oku ne ue'i 'a e 'uuni naunau malu'í 'o e sino (immune system) ke ne malu'í pe 'e ia 'a e sino mei he ngaahi mahaki ni 'e 3.

Ko e hā 'oku 'oatu ai 'a e huhu malu'í?

'E ta'ofi 'e he tu'oni huhu malu'í fakalahi (booster dose) 'a e hōloa 'a e ivi malu'í (waning efficacy) 'oku hoko 'i ha ngaahi ta'u hili 'a hono ma'u atu 'e ho'o tamá 'a e ngaahi huhu malu'í kimu'a 'i he 'enau ta'u 5. 'Oku 'oatu 'e he huhu malu'í ha malu'í mei he tefitelia mo e kona hamu 'o a'u ki he 'enau fu'u tangata/fevina 'i ha ta'u 'e 30 pe lahi ange ai, neongo eni 'e ala fiema'u ha huhu malu'í fakalahi kapau 'e 'i ai ha lavea te ne ala fakatupu ha kona hamu 'e hoko 'i ha ta'u 'e 10 hili 'a e huhu malu'í fakalahi ko 'eni. Ko e malu'í ki he tae-lōloá (whooping cough) 'e kamata hōloa ia (vaivai ange) 'i ha hili 'a e ta'u 'e 5.

'Oku anga fēfē 'a hono fakahoko 'o e huhu malu'í?

'Oku huhu'í tu'o taha 'i he funga uma.

Ko e hā 'a e me'a 'e hoko hili 'a e huhu malu'í?

Ko e ngaahi me'a eni 'e ala hokó

'O hangē ko e ngaahi huhumalu'í kotoa pē, 'e mamahi 'a e uma 'o ho'o tamá pea takakula, langa mo fufula 'a e mata'ihuhu. Ko ha ngaahi faka'ilonga angamaheni 'o ha uesia hili 'a hono fai 'o e huhu (common side effects) 'e ala hoko ia 'i ha fo'i 'aho 'e 1 pē toe lōloa ange.

Ko e ngaahi uesia kehe 'e ala kau ai 'a e:

- fakakulokula, fufula, fakafefeka, mamahi mo taka'uli pē veli 'a e mata'i huhu, pe ko ha veli 'a e kili
- ko ha mofi (ongo'i vela)
- mole 'a e ifo kai, tokakovi mo lua
- ongo'i kovi (ongo'i puke mo felaangaaki).

'Oku tataitaha ke 'asi mai ha ngaahi faka'ilonga 'oku fu'u uesia kovi

'Oku hā mei he ngaahi fakatotoló 'oku hāhāmolia ke hoko ha uesia kovi 'aupito.

'Oku tātāitaha ha ngaahi keisi na'e 'i ai ha fekau'aki 'a e huhu malu'i mo ha mahaki'ia 'i he neave 'o e umá (brachial plexus neuropathy).

Ko e uesia lahi mo fakatu'utamaki ange 'e taha 'a ia ko e anaphylaxis, 'oku tataitaha mo ia ka 'oku 'asi ia hili ha lau miniti pe mei hono fai 'o e huhu malu'i. Ko e neesi ki he kakai (public health nurse) kotoa pē 'oku nau fai 'a e huhu, kuo 'osi ako'i ke nau lava 'o fakahoko e ngaahi me'a 'oku tonu ke fai 'i ha hoko ha uesia pehé ni.

'E siofi 'e he neesi ki he kakai 'a ho'o tamá 'o a'u ki he miniti 'e 20 hili 'a hono fai 'o e huhu malu'i. Ko e founga angamaheni ia ki he hili 'a e huhu malu'i kotoa pē. 'E 'oange foki 'e he neesi ki ho'o tamá ha foomu 'oku fakamahino ai 'a e uma na'e fai ai 'a e huhú (hema pe mata'u) pea mo e taimi ki ai.

'Eke 'o ha'o ngaahi fehu'i pea mo hono lipooti 'o ha ngaahi hoha'a

Fetu'utaki ki ho'o tōketā fakafāmili, neesi ngāué pe ko e neesi ki he kakaí (public health nurse) kapau

'oku ke hoha'a ki he me'a he hili 'a e huhu malu'i 'o ho'o tamá.

'Oku matu'aki mahu'inga ke fakahā ke 'ilo 'e ho'o tōketā, neesi ngāué pe neesi ki he kakai. Kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau'i pe ko ha uesia kovi fakatupu mei he huhu malu'i, pea ke fakahā ke 'ilo ki ai 'e he neesi ngāué pe ko ho'o tōketā.

Ko e kau ngāue mo'ui lelei kotoa pe kuo pau ke nau lipooti ha uesia kovi ta'e'amanekina mei he huhu malu'i ki he Centre for Adverse Reactions Monitoring (CARM). 'E lava foki ke ke toe lipooti hangatonu pe 'e koe 'i ha'o 'imeili ki he CARM 'i he carmnz@otago.ac.nz 'o ngāue'aki 'a e foomu lipooti 'e ma'u atu mei he uepisaiti 'a e CARM: <http://www.otago.ac.nz/carm>

Ki ha toe fakamatala lahi ange fekau'aki mo e faito'o huhu malu'i ni, vakai ki hono fakaikiiki 'i he takafi 'i mui 'o e tohi ni pe ko ha'o telefoni ki he Immunisation Advisory Centre (IMAC) 'i he 0800 IMMUNE (0800 466 863).

Te u ma'u mei fē ha ngaahi fakamatala ke toe fakaikiiki ange?

- **Talanoa ki he neesi ngāue ki he kakaí pe ko ho'o tōketaá pe ko e neesi ngāué (practice nurse)**
- 'Aahi ki he www.health.govt.nz/imms-older-children 'o vakai ai ki ha filimi vitiō pea mo ha fakamatala fakaikiiki ange ki he faito'o huhu malu'i
- Vakai ki he Consumer Medical information 'oku pulusi atu 'i he www.medsafe.govt.nz/consumers/cmi/b/boostrix.pdf
- Telefoni Ta'etotongi **0800 IMMUNE (0800 466 863)**

Fetu'utaki hangatonu ki he neesi ngāue ki he kakaí (public health nurse) kapau te ke fiema'u ha fakamatala lahi ange ki hono fakafonu 'o e Foomu Fakangofua 'a e Mātu'á pe ko ha'o fiema'u 'a e fakamatalá 'i ha lea kehe.

Fakamatala Fakamā'opo'opo ki he Kakai 'oku Nau Ngāue'aki 'a e Faito'ó

Ko e Boostrix ko ha faito'o malu'i 'oku faka'aonga'i ki he ngaahi huhu fakalahi ki he malu'i mei he kona hamú (tetanus), tiftitēlia (diphtheria) mo e taelōloá (whooping cough - pertussis). 'Oku fa'a ui 'a e huhu malu'i Boostrix 'i he taimi 'e ni'ihiko e Tdap (tetanus/diphtheria/acellular pertussis).

Ko e ngaahi nāunau 'o e Boostrix ko ha ngaahi huhu'a 'oku 'ikai fakatupu mahaki mei he pekitīlia (bacteria) 'o e kona hamú mo e tiftitēlia mo e ngaahi polotini kuo fakama'a mei he pekitīlia 'o e pertussis. 'E 'ikai lava ke fakatupunga 'e he huhu malu'i ha taha 'o e ngaahi mahaki ko 'eni.

'Oku 'i he tu'oni 0.5 ml takitaha 'o e Boostrix 'a e 'iuniti 2.5Lf 'o e toxoid mei he tiftitēlia, 'iuniti 5Lf 'o e toxoid mei he kona hamú mo e pertussis antigens: kilokalami 'e 8 (mcg) 'o e toxoid mei he pertussis, 8 mcg 'o e filamentous haemagglutinin mo e 2.5 mcg 'o e pertactin.

'Oku toe 'i he tu'oni 0.5 ml takitaha foki ha fanga ki'i konga iiki 'aupito 'o e alaminiumé (ko ha aluminium hydroxide mo e aluminium phosphate), sodium chloride mo e vai. 'Oku ngāue'aki angamaheni 'aki pē 'a e ngaahi nāunau ko 'eni 'i he ngaahi faito'o mo e huhu malu'i kehē.

'Oku 'ikai totonu ke ma'u atu 'e ho'o tamá 'a e huhu malu'i kapau 'oku uestia kovi kinautolu 'e he Boostrix pe ha taha 'o hono ngaahi nāunau.

'E lava ke toki fakahoko 'a e huhu malu'i 'o ho'o tamá 'i ha 'aho 'amui ange kapau 'oku lolotonga puke 'o mofi pea mātu'aki vela. Tomu'a talanoa ki ho'o toketā fakafāmilī pe neesi 'i he kilinikī.

'Oku 'ikai totonu ke huhu malu'i Boostrix 'a ho'o tamá kapau:

- 'oku hoko ha palopalema 'i he matu'u pe poloka 'a e toto pea ko ha palopalema ki he ngaahi neave 'o e sino hili ha huhu malu'i mei he kona hamu pea mo e tiftitēlia kimu'a atu
- na'e 'osi hoko ha mahaki ko e fufula, vela pe langa 'a e 'ulu ('uto) pea na'e hoko ia ha 'aho 'e 7 hili hano huhumalu'i ia mei he taelōloa vaccine
- 'oku 'i ai ha ngaahi mahaki 'o e 'atamai mo e neave 'oku te'eki ai ke sai lelei.

Ko e ngaahi uestia angamaheni 'e 'asi mai he hili 'a e huhu malu'i, 'oku kau ai 'a e mamahi pe fakakulokula 'a e mata'ihuhú, fufula pe ko e taka'uli pea mo e ongo'i puke (mofi, tokakovi mo felāngaaki).

'Oku 'i ai mo e ngaahi uestia kehe 'o hangē ko ha fepaki kovi 'a e faito'ó (allergic reactions) pea mo e sino ka 'oku tataitaha ke hoko. Ko e ngaahi fakā'ilonga 'o e fepaki kovi ni 'oku 'oatu kotoa ia 'i he uepisaiti 'a e Medsafe: www.medsafe.govt.nz 'o lisi atu 'i he kongako e Consumer Medicine Information and Datasheet

Kapau 'oku 'i ai ha ngaahi uestia kovi 'oku ngali kehe pe fu'u lahi hili 'a hono fai 'o e huhu malu'i Boostrix, kātaki 'o fetu'utaki 'i he vave tahā ki ho'o tōketā pe ko e tokotaha 'oku ne tokanga 'i 'a ho'o mo'ui lelei.

Kapau 'oku ma'u 'e ho'o tamá ha ni'ihiko e ngaahi mahaki ni, kātaki 'o fuofua fakahoko ke 'ilo 'e he tōketā fakafāmilī, neesi pe ko e neesi ki he kakai (public health nurse) kimu'a pea ke toki fakahā 'oku ke loto ki he huhu malu'i ke fai:

- ko ha mahaki 'oku fānoa ai 'a e toto
- ko e tōlalo 'a e lava ke malu'i 'a hono sino (ko ho'o tama 'oku HIV positive)
- ko ha mahaki 'o e 'uto pe halanga neave lalahi 'o hangē ko e mahaki tete (epilepsy) pea ko e hamu 'i ha mofi lahi
- fepaki kovi 'a hono sino mo ha ngaahi faito'ó pe me'a kehe 'o hangē ko e fakalanu, me'akai pea mo e me'a fakatolonga he me'akai
- ko ha fakā'ilonga ne fu'u tōtu'a mo lahi 'i hano huhumalu'i atu ki mu'a ke malu'i mei he kona hamu, tiftitēlia mo e taelōloa
- oku lolotonga folo pe ma'u atu ha'a ne faito'ó kehe pe ko ha faito'ó huhu malu'i (vaccines)
- te'eki ke huhu malu'i ia mei he kona hamu, tiftitēlia pe taelōloa pe kuo te'eki ai ke lava kakato 'a hono huhumalu'i ia mei he kona hamu pea mo e tiftitēlia.

Ko e Boostrix ko e faito'ó ke toki ngāue'aki 'i ha fakangofua 'e he tōketāá Ko e faito'ó kotoa pē 'oku 'i ai hono 'aonga pea mo hono fakatu'utāmaki. Talanoa mo ho'o tōketāá pe ko 'ene neesi pe neesi ki he kakai ke mahino kiate koe 'a e ngaahi 'aonga mo e fakatu'utāmaki 'o e faito'ó huhu malu'i.

'E ma'u atu ha ngaahi fakamatala kakato fekau'aki mo e faito'ó ni mei he Medsafe: www.medsafe.govt.nz

Ko ho'o ngaahi totonu

Ko e ngaahi tu'utu'uni ki he totonu 'a e kau mahaki 'i he Code of Health and Disability Services Consumers' Rights 'oku ne fālute kotoa 'a e ngāue 'a e ngaahi kautaha 'oku nau fakahoko ngāue 'i he ngaahi ngāue'anga mo'ui lelei 'i Nu'u Sila. Ki ha fakamatala lahi ange, 'a'ahi ki he www.hdc.org.nz pe telefoni ki he 0800 555 050.

Ko hono tauhi malu mo fakapulipuli 'a e ngaahi fakamatalá

E ala 'osi tuku atu 'e he ngaahi 'apiako 'a e ngaahi fakamatala 'o hangē ko e hingoa 'o e fānau, fika honau loki ako, 'aho fā'ele'i, tu'asila pe mo e matakali 'oku kau ki ai. Na'e tonu ke 'osi fakahā atu 'eni 'e he 'apiako ke ke 'ilo ki ai kimu'a ke nau fakahoko ia. Ko e ngaahi fakamatala ni pea mo e ngaahi fakamatala 'oku 'oatu 'i he foomu fakangofua 'a e 'apiako, 'e tokoni ia ki hono fakalele mo pule'i 'o e polokalama huhu malu'i ni.

Ko e ngaahi fakamatala mei he foomú ni, fakataha pea mo e ngaahi fakaiiki 'o e huhu malu'i takitaha na'e tali ke fakahoko pe 'ikai ke tali, 'e tauhi ia 'i he tauhi'anga fakamatala ma'ae kau mahaki (patient management system) 'o pule'i 'e he poate ki he mo'ui lelei (district health board) 'o e vāhenga 'oku ke nofo ai, pea 'e 'ave 'a e kongā 'o e ngaahi fakamatala ni ki he lēsisita 'oku tauhi ai 'a e ngaahi fakamatala ki he huhu malu'i kotoa pē he fonua ni ko e National Immunisation Register (NIR).

'Oku hiki mo tauhi 'a e lekooti huhu malu'i 'e he district health board 'i he 'a e tauhi'anga fakamatala ma'a e kau mahaki (patient management system). Ko e National Immunisation Register ko e lēsisita ia 'oku fakamā'opo'opo ki ai 'a e huhu malu'i pea 'oku tauhi ia 'e he potungāue Ministry of Health 'Oku hiki 'i he lēsisita ni 'a e ngaahi lekooti huhu malu'i kotoa pē he fonua ni kuo fai ma'ae fānau iiki 'i Nu'u Silā ni pea mo ha kakai 'oku nau kau atu ki ha ngaahi polokalama huhu malu'i makehe.

Ko e ngaahi fakamatala 'i he foomú ni (consent form), pea mo e tauhi'anga fakamatala ki he kau mahaki (patient management systems) pea mo e National Immunisation Register, 'oku tauhi malu ia 'o fakatatau ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e Health Information Privacy Code. Ko e kau ngāue pe he ngāue'anga mo'ui lelei kuo 'osi fakamafai'i ke nau sio, ngāue'aki pe liliu ha me'a ai. Ka 'e ngofua ke ke sio koe 'i he ngaahi fakamatala fekau'aki mo ho'o tamá 'o fakatonutonu ha ngaahi fehālaaki ki he fakaiiki. Kapau 'oku ke fiema'u ke fai ia pea ke fetu'utaki ki he neesi 'a'ahi (public health nurse), ho'o tōketā fakafāmilī pe ko e senitá mo'ui lelei.

'E ngāue'aki 'e he kau neesi ki he kakai (public health nurse) 'a e ngaahi fakamatala 'oku 'asi 'i he ngaahi foomu fakangofua (consent form) pea mo e tauhi'anga fakamatala ma'ae kau mahaki (patient management system) pea pehe foki mo e National Immunisation Register:

- ke fetu'utaki ai mo ho'o tōketā pe ko e senitá mo'ui lelei kapau 'oku fiema'u ke nau fakapapau 'i he pa 'a e ngaahi huhu malu'i kuo 'osi fai ki ho'o tama
- ke vakai'i na'e 'oku 'i ai ha ngaahi me'a kehe 'i he 'ene mo'ui lelei 'a ho'o tama ke fai ha tokanga ki ai
- ke fakahā ke 'ilo 'e he 'apiako pe kuo 'osi huhumalu'i 'a ho'o tamá pe 'ikai
- ke tokoni ki hono vakai'i pe na'e 'aonga pe 'ikai 'a e huhu malu'i pea mo hono fokotu'utu'u ha ngaahi polokalama huhu malu'i 'i he kaha'u, pe
- ke 'ave 'a ho'o tamá ki ho'o mou tōketā fakafāmilī pe ko e neesi ngāue ke huhumalu'i 'o kapau na'e 'ikai ke 'osi fai ia 'i 'apiako.

'E lava ke ngāue'aki ia 'i ha ngaahi fakatoto pe fekumi pe ko hono fokotu'utu'u ha ngaahi huhu malu'i fo'ou ke fai ka 'e fakapuliki 'a e ngaahi hingoa ke 'oua 'e 'ilo' i pe ko hai.

Kapau 'e toe fiema'u ha ngaahi fakaiiki ki he fengāue'aki 'a e ngaahi 'apiako ke 'ilo 'a e fānau ako he ngaahi 'apiako takitaha, tauhi malu pea mo hono ngāue'aki ha ngaahi fakamatala 'oku nau tauhi, pea ke vakai ki he ngaahi tu'utu'uni 'a e poate fakavahe (district health board) fekau'aki mo e tauhi malu 'o e fakamatala. Kapau 'oku 'i ai ha'ona ngaahi fēhu'i ki he malu 'a e ngaahi fakamatala fakafā'ituitui, te ke lava 'o fetu'utaki 'imeili ki he enquiries@privacy.org.nz pe ko e Privacy Commissioner he telefoni ta'etotongi ko e 0800 803 909.

Ngaahi fakaiiki 'o e fetu'utaki 'o e Neesi ki he Kakai (Public Health Nurse):

New Zealand Government

their best protection